

патентному описанию как официальному документу. Затем рассматриваются слова и термины отдельных подразделов патентных описаний – наименования изобретения, его цели, уровня предшествующей техники, сути изобретения, патентных притязаний, объяснений чертежей и рисунков. В конце кратко описаны ежемесячные сборники, в которых печатаются японские патентные описания.

Ключевые слова: рейтинг, изобретение, патент, патентное описание, наименование, уровень предшествующей техники, цель изобретения, патентные притязания, объяснение чертежей и рисунков.

Medvediv A.R., PhD in Philology, professor
Minneapolis, USA

LINGUISTIC STRUCTURE OF JAPANESE PATENT SPECIFICATIONS. VOCABULARY AND GRAMMAR

The article deals with the rating of Japan among world countries according to the number of patents got annually. Some lexical units and expressions used in Japanese patent specification texts are under consideration. Some words and terminological units of patent specification parts are also investigated. These parts are the title, the previous technology level, the invention content (substance), the specification claims, the explication of schemes and drawings. In conclusion the monthly Journal of Japanese patent specifications is shortly described.

Key words: rating, invention, patent, patent specification, title, technology level, invention aim, patent claims, drawing explication.

УДК 81'25'367.623 : 811.111/.161.2/.161.1 :791

Береговенко Н.С., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква

АНГЛІЙСЬКИЙ ПАРАМЕТРИЧНИЙ ПРИКМЕТНИК LARGE ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМІВ КАНАЛУ ВВС *THE BLUE PLANET* ТА *LIFE*)

Стаття присвячена дослідженню англійського параметричного прикметника large та особливостей його перекладу українською та російською мовами на матеріалах фільмів каналу ВВС “The Blue Planet” та “Life”. У статті також зроблена спроба визначити функціональні характеристики англійського параметричного прикметника large.

Ключові слова: параметр, мовна картина, переклад, фільм, перекладацькі трансформації.

Основними формами існування матерії є час, рух та простір. Параметричність є однією з фундаментальних якостей останнього. Люди різних національностей завжди усвідомлювали різницю у розмірах осіб та предметів і відчували потребу передати її

© *Береговенко Н.С.*, 2017

у своєму мовленні. З'являлися відповідні лексичні одиниці, які були покликані якнайточніше пояснити розмір кого – або чого-небудь. Мовні одиниці зі значенням величини є, очевидно, однією з найдавніших лексичних груп будь-якої мови [1]. Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується посиленою увагою до системного аналізу та структурування лексичного складу мови, зокрема назв розміру. Услід за В.В. Архелюк, О.В. Соловйовою, Н.І. Жуковою, С.П. Денисовою, Г.Н. Гумовською, Т. Givon, D. Bolinger, R. Beard та ін., під поняттям “параметричні прикметники” ми розуміємо прикметники, які означають великий чи малий розмір предметів та об'єктів навколишнього світу [2].

Актуальність нашого дослідження визначається спрямуванням сучасних лінгвістичних студій до вирішення проблем, пов'язаних з мовною картиною світу. На лінгвістичному ґрунті актуальним залишається спеціальне вивчення прикметників величини у перекладознавчому аспекті, зокрема англійського параметричного прикметника *large*, а також визначення його функціональних характеристик. **Метою даної статті** є опис англійського параметричного прикметника *large* та шляхів його відтворення українською та російською мовами на матеріалах фільмів каналу ВВС “*The Blue Planet*” та “*Life*”.

Параметри предметів об'єктивної дійсності є їх невід'ємною якістю та властивістю. Однією із самих найуживаніших та високочастотних груп слів у різних мовах є прикметники, що означають розмір. Як правило, це полісемантичні слова із розгалуженою ієрархією значень [3: 6]. Лексико-граматичні трансформації є найпоширенішим прийомом для передачі змісту та значення мовних одиниць, що позначають розмір. Розглянемо особливості перекладу найуживанішого англійського параметричного прикметника *large* на матеріалі фільмів каналу ВВС “*The Blue Planet*” та “*Life*”. Прикметник *large* може реалізувати низку значень, але нас в першу чергу цікавить він у значенні розміру та величини. Вказана одиниця походить від давньофранцузького *broad, wide*, яка у свою чергу запозичена з латини *largus – abundant, copious, plentiful, liberal*, у латинській мові вона має затемнене походження [5: 45]. Сема *extensive, big* з'явилася у XIV столітті [6].

Нами засвідчені випадки його вживання із словами на означення як крупних, так і малих за розміром створінь на зразок: касатки (Життя, VII, 42:41) [12], слона (Життя, III, 41:25) [12], орла (Планета, VIII, 20:32) [9], бджоли (Життя, VI, 37:08) [12], черепахи (Планета, VIII, 09:16) [9], морської зірки (Життя, VIII, 30:56) [12], крабів (Планета, VII, 21:21) [9]. Окрім того, помітним є залучення *large* для опису розміру створіння у межах однієї зоологічної групи. Наведемо приклади:

(1а) *Orca, the largest and most predatory of the dolphin family* (Life, VII, 42:41) [11].

(1б) *Касатка – найбільший за розмірами та хижий представник родини дельфінів* (Життя, VII, 42:41) [12].

(1в) *Касатка, самый крупный и хищный представитель семейства дельфинов* (Жизнь, VII, 42:41) [13].

(2а) *The world's largest eagle – Steller's eagle, a third as big as golden* (BP, VIII, 20:32) [8].

(2б) *Найбільший у світі за розмірами Білоплечий Орлан вражає своєю величчю* (Блакитна планета, VIII, 20:32) [9].

(2в) *Самый крупный в мире – Белоплечий Орлан, большой и величественный* (Планета, VIII, 20:32) [10].

(3а) *Dawson's bee is one of the largest in the world* (Life, VI, 37:08) [11].

(3б) *Бджола Доусона – найбільша в світі* (Життя, VI, 37:08) [12].

(3в) *Пчела Доусона – одна из самых больших в мире* (Жизнь, VI, 37:08) [13].

(4а) *Out of the depths comes one of the largest and most aggressive starfish in the ocean* (Life, VIII, 30:56) [11].

(4б) *Глибоко в океані проживає одна із найбільших і найагресивніших морських зірок* (Життя, VIII, 30:56) [12].

(4в) *В глубинах океана обитает одна из самых больших и агрессивных морских звёзд* (Жизнь, VIII, 30:56) [13].

Вартим уваги видається те, що *large* вживається при порівнянні співвідношення розмірів самців та самок, як-от: *larger female* (BP, VI, 37:30), *larger males* (BP, V, 41:44) [8], при цьому можна спостерігати таку лексичну трансформацію, як перестановка слова або перmutація. Сутність її полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями (тобто змінюють позицію на протилежну [7: 136]. У нашому випадку словосполучення *larger males* при перекладі передається українським еквівалентом *самці більших розмірів* (5б), а в російському варіанті перекладач зберігає повну еквівалентність. Наприклад:

(5а) *The larger males compete for the attentions of a female displaying towards her and to one another by putting on a ballet, during which they continually change the colour of their costumes* (BP, V, 41:44) [8].

(5б) *Самці більших розмірів приваблюють самок більше ніж інші* (Блакитна планета, V, 41:44) [9].

(5в) *Более крупные самцы привлекают внимание самок, исполняя перед ними брачный танец, во время которого они меняют окрас* (Планета, V, 41:44) [10].

Цікавим виявився той факт, що у ході нашого дослідження не виявлено тенденції вживання компаративних структур із словом *large*, втім порівняння таки зрідка трапляються, як от:

(6а) *Despite having the largest mouths in the animal kingdom, the size of a small garage, they eat tiny crustaceans* (BP, IV, 19:42) [8].

(6б) *Не беручи до уваги наявності найбільшого рота в царстві тварин – розміром з маленький гараж, вони харчуються крихітними молюсками* (Блакитна планета, IV, 19:42) [9].

(6в) *Несмотря на самый огромный рот в царстве животных, размером с маленький гараж, они питаются маленькими ракообразными* (Планета, IV, 19:42) [10].

У фрагменті *the moon is large enough* (7а) засвідчено не тільки вживання порівняльних структур, але й лексичну трансформацію – заміну слова однієї частини мови на слово іншої. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше її зафіксовано з іменниками (номіналізація), дієсловами (вербалізація), прикметниками (ад'єктивізація) та прислівниками (адвербіалізація) [4: 197]. У матеріалі засвідчена **номіналізація** в російському варіанті перекладу – *размеры луны* (7в). В українському перекладі *місяць – достатньо великий* (7б) бачимо адекватне відтворення. Наприклад:

(7а) *The moon is large enough to generate gravity and with sufficient force to pull on the earth* (BP, VII, 01:24) [8].

(7б) *Місяць – достатньо великий* для того, щоб виробляти силу з якою можна притягувати Землю (Блакитна планета, VII, 01:24) [9].

(7в) *Размери луни дозволяють ей виробатувать силу, способную притягивать Землю* (Планета, VII, 01:24) [10].

У матеріалі засвідчено непоодинокі випадки вживання *large* з іменниками із значенням збірності, як от: *group* (Life, III, 32:06), *roost* (Life, III, 18:20) [11], *number* (BP, V, 15:03), *colony* (BP, V, 03:58) [9]. Наприклад:

(8а) *Meerkats in the Kalahari Desert also live in large groups* (Life, III, 32:06) [11].

(8б) *Сурикати в пустелі Калахари живуть великими групами* (Життя, III, 32:06) [12].

(8в) *Сурикаты в пустыне Калахаре тоже живут большими группами* (Жизнь, III, 32:06) [13].

Нами зафіксовано вживання прикметника *large* зі словами, які позначають місце поширення, ареал рослин чи тварин на зразок: *habitat*, яке в сполученні з *large* при перекладі передається як: *огромная обитаемая часть* (9в) або *самая обширная стихия* (10в) в російському перекладі, в українському ж – *найбільш заселені території* (9б) та *найбільша за своїми масштабами стихія* (10б). У першому випадку перекладач вживає лексичну (контекстуальну) заміну і прикметник *large* передається як *найбільш заселений*, в іншому випадку відбувається лексична трансформація додавання слова *найбільша за своїми масштабами стихія*. Напр. пор.:

(9а) *That, the deep sea is by far the largest habitat on earth and it`s largely unknown* (BP, II, 00:44) [8].

(9б) *Глибокі моря – це найбільш заселені території на Землі* (Блакитна планета, II, 00:44) [9].

(9в) *Глубокие моря – это огромная обитаемая часть на Земле и она еще до конца не изучена* (Планета, II, 00:44) [10].

(10а) *The ocean, the largest habitat on Earth and an inhospitable place for those of us who live on land* (Life, VIII, 00:24) [11].

(10б) *Океан – найбільша за своїми масштабами стихія на Землі, не зовсім привабливе місце для тих, хто проживає на суші* (Життя, VIII, 00:24) [12].

(10в) *Океан – самая обширная стихия на Земле, и неприветливое место для обитателей суши* (Жизнь, VIII, 00:24) [13].

Крім цього, прикметник *large* реалізує значення *великий*, тобто *важливий* як у прикладі (11), коли сполучається із словом *part*. Сам по собі цей приклад демонструє можливість залучення низки еквівалентів та перекладацьких рішень. У російському варіанті ми спостерігаємо антонімічний переклад: *large part – не последнюю роль*. В українській мові маємо еквіваленти типу *величезна роль, однією з причин та впливають* (Блакитна планета, VI, 14:33) [9]. На нашу думку, у першому варіанті відбувається абсолютно адекватний переклад. У другому, перекладач вдається до *лексичної заміни слова*, у третьому – відбувається *вербалізація* (прикметник перетворився на дієслово). На нашу думку, саме перший варіант перекладу є найкращим і повністю передає зміст речення. Напр. пор.:

(11а) *These fish play a large part in the erosion of the reef* (BP, VI, 14:33) [8].

(11б) *Ці риби відіграють величезну роль в ерозії рифу* (Блакитна планета, VI, 14:33) [9].

(11в) *Ці риби є однією з причин руйнування рифу* (Блакитна планета, VI, 14:33) [9].

(11б) Ці риби **впливають** на ерозію рифа (Блакитна планета, VI, 14:33) [9].

(11в) Эти рыбы играют **не последнюю роль** в эрозии рифа (Планета, VI, 14:33) [10].

Як бачимо, в основному в матеріалі прикметник параметру *large* відтворюється адекватно. Перевага надається таким поширеним, на нашу думку, еквівалентам як: в українській мові – *великий, крупний, величезний*, в російській – *крупный, большой, обширный, огромный*. Досліджуваний прикметник *large* іноді може перекладатися на українську мову еквівалентом *значний*, коли вживається із іменниками на означення природних явищ типу *tides* (12). Наприклад:

(12а) **The tides here are the largest in the world and have a profound effect on marine life creating a rich feeding ground** (BP, VII, 03:30) [9].

(12б) **Ця територія відома значною кількістю приливів, що позитивно впливають на морське життя, створюючи гарні кормові угіддя** (Блакитна планета, VII, 03:30) [10].

(12в) **Здесь самые большие приливы в мире, влияющие на морскую жизнь и создающие богатые кормовые угодья** (Планета, VII, 03:30) [11].

Помітною є тенденція до вживання у російському варіанті перекладу аналітичних форм на зразок: *самый крупный* (13), *самый большой* (12в). Як відомо, типологічно російська мова, як і українська відносяться до синтетичної групи мов, у той час як англійська належить до аналітичного типу. Втім, аналітичні компоненти в російській, на відміну від української, вживаються набагато частіше [2: 57]. Хоча ми спостерігали також і синтетичні компоненти у нашому матеріалі, типу *крупнейший* (Планета, I, 01:57) [13] та *огромнейший* (Планета, I, 20:31) [13], але перевага аналітичних компонентів у російськомовному перекладі значна, що дає підставу стверджувати, що аналітичні тенденції яскраво виражені в російській мові, особливо в офіційно-діловому стилі. Наприклад:

(13а) **As she approaches the traditional mating ground, one of the largest males starts to show interest in her** (Life, VIII, 21:18) [11].

(13б) **Як тільки самка прибуває до традиційного місця зустрічей, найбільший із самців починає загравати до неї** (Життя, VIII, 21:18) [12].

(13в) **Как только самка каракатицы добирается до традиционного места встреч, самый крупный самец начинает проявлять к ней интерес** (Жизнь, VIII, 21:18) [13].

Трапляються випадки вилучення слова, які, на нашу думку, не є вдалими. Зазвичай ця трансформація здійснюється задля уникнення тавтології в перекладі. Так, *larger rival* (14) передається що в російському, що в українському варіантах як: *суперника, соперника* (14). Втім, жоден з варіантів не передає суті речення. Варто було б перекласти цей фрагмент, як у прикладі (14г). У запропонованому нами варіанті ми зробили додавання слова *сильнішого* для пояснення смислу речення та більш адекватного перекладу. Напр.:

(14а) **This larger rival is more difficult to intimidate** (Life, VIII, 23:25) [11].

(14б) **Суперник так просто не здається** (Життя, VIII, 23:25) [12].

(14в) **Соперника не так то просто напугать** (Жизнь, VIII, 23:25) [13].

(14г) **Цього величезного, а отже сильнішого самця – конкурента буде важко здолати** (Береговенко).

Отже, аналіз матеріалу свідчить про те, що параметричний прикметник *large* відтворюється при перекладі адекватно. Нами засвідчені численні випадки вживання *large* для опису розміру створінь у межах їхньої зоологічної групи, при порівнянні розмірів самців та самок, задля опису розмірів частин тіла тварин та рослин. Частими є випадки

вживання *large* із збірними іменниками. При перекладі нами помічено велику кількість різних перекладацьких трансформацій як-от: заміна слова однієї частини мови на слово іншої (номіналізація, вербалізація), додавання та вилучення слова, лексична заміна, перmutація, антонімічний переклад.

Перспективним вбачається виявлення особливостей вживання інших параметричних прикметників та способів їх перекладу, які залучаються для опису як живих, так і неживих істот, а також дослідження особливостей вживання та способів перекладу лексичних одиниць усіх мовних рівнів поля параметричності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусь А. Ф. Концептуальний простір англійських прикметників *big* та *large* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 /– Чернівці, 2009. – 20 с.
2. Архелюк В. В. Прикметники розміру в сучасній англійській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / В. В. Архелюк. – Чернівці, 1999. – 213 с.
3. Дзеньдзюра Н. І. Словотвірні гнізда параметричних прикметників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. – Л., 2010. – 16 с.
4. Карабан В.І. Мейс Дж. Теорія та практика перекладу з української мови на англійську Навчальний посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів освіти. Вінниця: «Нова книга», 2003. – 608с.
5. Bland S. K. Intermediate Grammar. From Form to Meaning and Use. – N. Y. : Oxford University Press, 1996. – 531 p.
6. Kiefer F. Adjectives and Presuppositions // Theoretical Linguistics, 1978. V. 5. – No 2 – 3, pp. 135 – 173.
7. Lehrer A. Semantic fields and lexical Structure. – Amsterdam. North Holland publ., 1974. – 225 p.
8. A BBC / Discovery Channel : Blue Planet (series 1 – 8) : Co-production series producer Alastair Fothergill, producer Alastair Fothergill, Andy Byatt, Martha Holmes, editor Martin Elsbury, cameraman Rick Rosenthal, narrated by David Attenborough, music composed by George Fenton, music performed by BBC concert orchestra, titles music sung by Magdalen College Choir, 2001.
9. BBC : Блакитна планета (серії 1 – 8): Продюсер серії Алістер Фотергіл, продюсери Алістер Фотергіл, Енді Біатт, Марта Холмс, оператор Рік Розенталь, музика Джордж Фентон, ведучий Девід Аттенборо.
10. BBC : Голубая планета (серии 1 – 8) : Продюсер серии Алистер Фотергилл, продюсеры Алистер Фотергилл, Энди Биатт, Марта Холмс, оператор Рик Розенталь, музыка Джордж Фентон, ведущий Дэвид Аттенборо, 2001.
11. A BBC / Discovery Channel : Life (series 1 – 10) : Co-production series producer Martha Holmes, producer Michel Hanton, producer Rupert Barrington, Adam Chapman, Martha Holmes, Neil Lucas, Patrick Morris, Ted Oakes, narrated by David Attenborough, music composed by George Fenton, 2009.
12. BBC : Життя (серії 1 – 10): Продюсер серії Марта Холмс, виконавчий продюсер Майкл Гантон, продюсери: Руперт Баррінгтон, Адам Чепмен, Марта Холмс, Нейл

Лукас, Патрік Морріс, Тед Оейкс, ведучий Девід Аттенборо, композитор Джордж Фентон, 2009.

13. BBC : Загадки природы : Жизнь (серии 1 – 10) : Продюсер серии Марта Холмс, исполнительный продюсер Майкл Гантон, продюсеры: Руперт Баррингтон, Адам Чэпмен, Марта Холмс, Нейл Лукас, Патрик Моррис, Тед Оэйкс, ведущий Дэвид Аттенборо, композитор Джордж Фентон, 2009.

Береговенко Н.С., соискатель

Белоцерковский национальный аграрный университет, Белая Церковь

**АНГЛИЙСКОЕ ПАРАМЕТРИЧЕСКОЕ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ LARGE И ЕГО
ПЕРЕВОД НА УКРАИНСКИЙ И РУССКИЙ ЯЗЫКИ
(НА МАТЕРИАЛЕ ФИЛЬМОВ КАНАЛА BBC “THE BLUE PLANET” И “LIFE”)**

Статья посвящена исследованию английского параметрического прилагательного large и особенностям его перевода на украинский и русский языки на материалах фильмов канала BBC «The Blue Planet» и «Life». В статье также осуществлена попытка определить функциональные характеристики английского параметрического прилагательного large.

Ключевые слова: параметр, языковая картина, перевод, фильм, переводческие трансформации.

Beregovenko N.S., applicant

Bila Tserkva national agrarian university, Bila Tserkva

**ENGLISH ADJECTIVE OF DIMENSION LARGE AND ITS UKRAINIAN AND
RUSSIAN TRANSLATION
(BASED ON THE BBC'S DOCUMENTARIES “THE BLUE PLANET” AND “LIFE”)**

The article investigates English adjective of dimension large and the peculiarities of its Ukrainian and Russian translation based on BBC's documentaries “The Blue Planet” and “Life”. In addition, the article attempts to determine functional characteristics of English adjective of dimension large.

Key words: dimension, linguistic picture of the world, translation, film, translation transformation